

DET KONGELIGE
FORSVARSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 82

(2002–2003)

Bygging av Skjold-klasse missiltorpedobåter

*Tilråding fra Forsvarsdepartementet av 4. juli 2003,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning

Formålet med denne proposisjonen er å få Stortingets tilslutning for kontrahering av fem nye Skjold-klasse missiltorpedobåter (MTB) til Forsvaret og tilpasning av forseriefartøyet KNM Skjold, samt anskaffelse av våpensystemer og løsninger for logistikk og opplæring.

2 Bygging av Skjold-klasse missiltorpedobåter

2.1 Skjold-klasse MTB

Forsvaret skal anskaffe en serie på fem nye fartøyer i Skjold-klassen og gjennomføre en teknisk oppdatering/tilpasning av forseriefartøyet/prototypen KNM Skjold. De til sammen seks fartøyene inngår i strukturen som ble vedtatt ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 45 (2000–2001), jf. Innst. S. nr. 342 (2000–2001). Videre skal det anskaffes våpensystemer, reservedeler, teknisk dokumentasjon og undervisningsopplegg. Missiler anskaffes utenfor prosjektet.

Fartøyene i Skjold-klassen vil sammen med en oppdatert Hauk-klasse MTB være et hovedelement i Sjøforsvarets kapasitet til å gjennomføre overflateoperasjoner som et ledd til å utøve sjøkontroll i fred, krise og krig. Fartøyene vil representere en

betydelig økt kapasitet i forhold til dagens MTB-våpen.

Bygging av Skjold-klasse MTB har et kostnadsomfang som krever at det må gjennomføres ekstern kvalitetssikring. Det er i arbeidet registrert usikkerhet ved å gjennomføre anskaffelsen innenfor den kostnadsramme som legges til grunn. I prosjektet vil det derfor bli lagt vekt på å iverksette tiltak som reduserer usikkerheten.

2.2 Historikk/Bakgrunn

Prosjektet «Ny MTB-struktur» ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 191 (1994–95), jf. St.prp. nr. 48 (1994–95) og Innst. S. nr. 207 (1998–99), jf. St.prp. nr. 65 (1998–99). Prosjektet omfatter utvikling av en ny type MTB og oppdatering av 14 MTB-er av Hauk-klassen. Sistnevnte arbeid omfatter bl.a. oppdatering av skipsteknisk utstyr, anskaffelse av ildledningsutstyr, kommando- og våpenkontrollsystemer og nytt øvingssystem. Oppdateringen av Hauk-klassen forventes avsluttet i løpet av 2005.

Utvikling, produksjon, testing og evaluering av en ny type MTB (Skjold-klassen) som våpenplattform ble gjennomført som et forprosjekt innen prosjektet «Ny MTB-struktur». Forprosjektet omfattet bygging av et forseriefartøy med fremdrifts- og navigasjonssystemer, men uten våpen og ildledningsutstyr. Fartøyet, KNM Skjold, ble levert i 1999 og

har gjennomført omfattende utprøving med tilfredsstillende resultat.

Etter ønske fra US Navy ble KNM Skjold utlånt til USA fra høsten 2001 til høsten 2002. Operativt testprogram og øvelser viste at Skjold-konseptet kan være et relevant konsept for fartøyer som skal operere i kystnære farvann utenfor det nord-amerikanske kontinent.

Av praktiske grunner er det videre arbeidet med Skjold-klassen tatt ut av prosjektet «Ny MTB-struktur» og definert som et eget prosjekt. Som en konsekvens av at den merkantile prosess var mer tidkrevende enn antatt, ble kontrakt ikke inngått som opprinnelig planlagt i 2002. Med utgangspunkt i det nå foreliggende kontraktutkast kan kontrakt-sinngåelse skje etter at Stortinget har fattet vedtak om prosjektramme og oppstart.

En av Sjøforsvarets mineryddere, KNM Orkla, var utsatt for en brann i november 2002. Som følge av at Skjold-klassen skal bygges i lignende materialer ble det nedsatt en teknisk ekspertgruppe (TEG) for å vurdere brannsikkerheten. Gruppen fremla sin rapport 15. mars og konkluderte enstemmig slik (utdrag): «Skjold-klassen har en betydelig forbedret brannsikkerhet i forhold til Oksøy/Alta-klassen mineryddere» og «TEG anser fartøyskonspet som fullt ut akseptabelt med tanke på videre designarbeid».

2.3 Behov/Operative kapasiteter

Skjold-klassen skal utføre overflateoperasjoner som et ledd i Sjøforsvarets utøvelse av sjøkontroll. Sjøkontroll er Sjøforsvarets bidrag til det nasjonale forsvar og til internasjonale operasjoner. Skjold-klassen blir et slagkraftig, mobilt og fleksibelt fartøy som selvstendig eller integrert i større forband kan løse en rekke sjømilitære oppgaver også i et fellesoperativt perspektiv. Fartøyene vil også kunne utføre overflateoperasjoner under NATO-kommando eller som en del av andre multinasjonale formasjoner.

Fartøyenes aktive og passive beskyttelse er dimensjonert for operasjoner i et moderne stridsmiljø. Sjøgående egenskaper, samt navigasjons- og fremdriftssystemer, er optimalisert for hurtige operasjoner langs kysten og i trange innenskjærs farvann. Likevel har KNM Skjold vist at den har evne til rask forflytning i åpen sjø i dårlig vær fra et kontinent til et annet. Disse egenskapene gjør fartøyene anvendbare for eksempelvis å støtte spesialoperasjoner og til å beskytte petroleumsinstallasjonene langs kysten og til havs. Fartøyenes mobilitet og sensorer setter Skjold-klassen i stand til å overvåke og kontrollere store sjøområder. Våpnene (sjømåls-

missilene og kanonen) kan hurtig og kontrollert levere langtrekkende ildkraft mot både sjø- og landmål. Moderne systemer for kommando, kontroll og informasjonsutveksling sikrer effektiv bruk av fartøyene og god kontroll med fartøyenes våpen. Disse systemene kan samarbeide med fly og fartøyer nasjonalt og i NATO. Ved å ha flere typer linksamband kan fartøyene ledes effektivt av nasjonal og NATO kommando-organisasjon.

I fred vil fartøyene hevde suverenitet og gi støtte som nødvendig til utøvelse av myndighet og jurisdiksjon. Fartøyene kan delta i og lede søk- og redningsaksjoner og gi rask støtte til sivile og andre statlige etater/institusjoner som har oppgaver og ansvar i kystområdene (for eksempel syketransport, buksering, mm.).

2.4 Hovedleverandør (Skjold Prime Consortium)

Kontrakten er forhandlet med en leverandør benevnt Skjold Prime Consortium (SPC), som består av Umoe Mandal (UM), Kongsberg Defence and Aerospace (KDA) og Armaris (fransk selskap). SPC er ikke et selvstendig rettssubjekt, og Forsvaret har således tre kontraktmotparter å forholde seg til. UM har i grove trekk ansvar for skrog og maskineri, mens KDA og Armaris skal levere våpen-, kommando-, kontroll- og informasjonssystemer. Hvert selskap er ansvarlig for sin definerte del av leveransen.

Skjold Prime Consortium (SPC) fungerer som en samlebetegnelse på de tre forannevnte selskapene, og skal fremskaffe tekniske løsninger som tilfredsstillende de krav som er satt til fartøyene slik at disse fungerer som komplette kampfartøy. I mange tilfeller vil det i praksis være vanskelig å avgjøre hvilket bidrag til kontraktens oppfyllelse som er skyld i en forsinkelse eller en mangel ved en leveranse, og dermed hvilket selskap som skal være ansvarlig for konsekvensene. Det ville derfor vært ønskelig for Forsvaret å kunne forholde seg til én kontraktpart som hadde det fullstendige ansvar for å oppfylle kontraktens forpliktelser, men dette har det ikke vært mulig å oppnå i forhandlingene da ingen av de tre selskapene ønsket å ta på seg et slikt hovedleverandøransvar.

Et alternativ kunne vært å pålegge selskapene et solidarisk ansvar for oppfyllelsen av kontrakten, men heller ikke dette var det mulig å oppnå. Det faktum at det verken foreligger én hovedleverandør eller et solidarisk ansvar representerer således en risikofaktor i kontrakten. Man har imidlertid lykkes med å få en «guarantee of completeness» i kontrakten. Garantien gjør at de tre «work shares» til

sammen oppfyller det totale arbeidsomfang i kontrakten. En slik deling av work shares kan imidlertid øke risikoen for konflikter da hvert av selskapene vil fokusere på sin del og ikke det totale arbeidsomfanget.

2.5 Omfang

Det skal anskaffes en serie på fem fartøyer i Skjold-klassen og gjennomføres oppdatering av prototypen KNM Skjold. Det skal også anskaffes våpensystemer til alle fartøyene, opplærings- og treningssystemer, dokumentasjon og reservedeler.

Fartøyene vil bli bygget som luftputekatamaraner i komposittmateriale. Sammen med andre konstruksjonstekniske forhold vil dette gi fartøyer med lave signaturer overfor de fleste sensorer og våpensystemer. Fremdriftsmaskineri vil være gassturbiner med vannjetaggregat. Hovedvåpen vil være Nytt sjømålsmissil (NSM) og 76 mm. multi-rolle kanon standardisert med Fridtjof Nansen-klasse fregatter. Våpenkontrollsystemet, samband og nettverk er standardisert med Hauk-klasse MTB, mens navigasjonsradar er standardisert med Nansen-klassen. LINK-16 inngår i prosjektet.

Fartøyene planlegges levert i perioden 2006–2009, med operativ drift fra 2009. Missiler anskaffes utenfor prosjektet.

2.6 Forhandlingssituasjonen

Forsvaret har stått i en utfordrende forhandlingssituasjon som følge av leverandørens oppmerksomhet mot Stortingets vedtak om anskaffelse av Skjold-klassen. Leverandørene har vært relativt sikre på å få kontrakten, og dette har vanskeliggjort forhandlingene for Forsvaret.

Det er brukt betydelige ressurser på å forhandle frem den kontrakt som foreligger, og det fremforhandlede resultat synes å være et så godt resultat som situasjonen har muliggjort.

2.7 Økonomiske og merkantile forhold

Drift- og vedlikeholdsutgifter

De årlige drifts- og vedlikeholdskostnadene for seks fartøyer vil være i størrelsesorden 150–160 mill. kr. I kostnadene er inkludert utgifter til personell og drift av materiell. Leieutgifter til Forsvarsbygg for administrasjonsbygg, verksted og kaianlegg inngår ikke. Tallene anslår utgifter hvor samtlige seks fartøyer vil være operative. Det anslås en usikkerhetsmargin på +/- 20%. De driftsutgifter som vil påløpe vil også variere avhengig av hvilket aktivitetsnivå som vil legges opp for fartøyene.

Valuta

Fremforhandlet kontrakt legger til grunn en kontraktpris i norske kroner, men med utbetalinger delt mellom flere valutaer. Ved siden av norske kroner vil utbetalingene i hovedsak skje i Euro, svenske kroner, amerikanske dollar og britiske pund. Det er benyttet valutakurser pr. medio juni 2003 i de etterfølgende tallstørrelser.

Ekstern kvalitetssikring

Ekstern kvalitetssikring er gjennomført i henhold til avtale med Finans- og Forsvarsdepartementet. Analysen inkluderer en etterkontroll av grunnlaget for prosjektet, en usikkerhetsanalyse av kostnadsrammen og en vurdering av prosjektets styringsmessige utfordringer, herunder kontraktuelle forhold.

Garantiordninger

Kontrakten inneholder bestemmelser om morselskapsgarantier fra de tre respektive selskapene. Garantien sikrer innfrielsen av leverandørens påtatte forpliktelser begrenset oppad til 30% for UM og KDA, og 35% for Armaris.

Betalingsprofil

Den forhandlede betalingsprofilen legger opp til større utbetalinger tidligere i prosjektet enn hva som er beskrevet i St.prp. nr. 55 (2001–2002). I denne proposisjonen var det for perioden 2002–2005 avsatt 880 mill. kr til prosjektet, mens det forhandlede resultat medfører en utbetaling på 2064 mill. kr i samme periode. Den øvrige kontraktsummen utbetales i perioden 2006–2011. Prosjektets betalingsplaner gir en relativt fortung betalingsprofil, og innebærer for perioden 2002–2005 at annen aktivitet/prosjekter må forskyves ift. rammen på 118 mrd. kr.

Kostnadsramme

Kostnadsrammen for materiellinvesteringen (kap. 1760, post 45) er satt til 4409 mill. kr, og inkluderer buffer for usikkerhet, kostnader for forsterkning av dekket på prototypen (KNM Skjold), varer og tjenester som Forsvaret skal levere ifm. byggingen og fremtidige identifiserte endringer. I tillegg kommer gjennomføringskostnader (kap. 1760, post 01) med 125 mill. kr og bygge- og anleggskostnader (kap. 1710, post 47) med 141 mill. kr. Total kostnadsramme for prosjektet blir 4675 mill. kr. Tallene er over-

ensstemmende med de anbefalinger som ekstern kvalitetssikrer har gitt, og er oppdatert til pris- og valutativnivå pr. medio juni 2003.

2.8 Risiko

I tillegg til risikoen som ligger innebygget i organiseringen av leverandørkonsortiet, se pkt. 2.4., inneholder også kontrakten tekniske risikoelementer. De som kan gi de største økonomiske utslag er mulige endringer i våpensystemene og på selve plattformen. Videre nevnes også sårbarheten i prosjektets bemanning.

Prosjektets betalingsplaner tilsier at 19% er utbetalt ved kontraktsinngåelse, 63% ved første sjøsetting og 93% ved overlevering av første seriefartøy etter en omfattende testperiode. Sammen med de forhandlede morselskapsgarantiene (30% for UM og KDA, 35% for Armaris), som for øvrig trappes ned ved ulike leveringstidspunkter, er prosjektet også eksponert for en ikke ubetydelig finansiell risiko. Dette særlig sett i forhold til evt. leverandørkonkurs i byggeperioden og feil som evt. kan dukke opp i garantiperioden.

Forsvaret skal levere materiell til SPC som «government furnished equipment» (GFE). Risikoen tilligger Forsvaret dersom slikt materiell ikke leveres iht. kravene i kontrakten. Det er derfor sentralt at Forsvaret oppfylder sine forpliktelser. I motsatt fall vil det påvirke SPCs mulighet til å levere kontraktmessig og dermed overføre mer risiko til Forsvaret. Det vil også kunne brukes som en begrunnelse for mangelfull oppfyllelse fra selskapets side.

2.9 Forsvarssjefens anbefaling

Forsvarssjefens anbefaling (11. juni) forutsatte at 118 mrd.-rammen holdes, og at neste 4-årsperiode viderefører dette nivået. I brev fra Forsvarets overkommando (FO) mottatt 18. juni anbefaler FO nå at pga. usikkerhet for budsjettnivået fremover, utsettes beslutningen om Skjold til neste Langtidsdokument våren 2004.

2.10 Gjenkjøp/Industrisamarbeid

Parallelt med kontraktsforhandlingene har Forsvarsdepartementet forhandlet avtaler om industrisamarbeid for de utenlandske delene av anskaffelsen. Leverandørene har forpliktet seg til å gjenanskaffe materiell hos norsk forsvarsindustri for over 1 mrd. kr over 10 år.

Potensialet i avtalen er stort og kan gi verdifulle oppdrag for norsk industri. Den utenlandske leverandøren i prosjektet vil inkludere norske bedrifter i sine tilbud rettet mot maritime prosjekter i andre land. Mulige leveranser vil være innenfor områdene kommando-, kontroll- og kommunikasjonssystemer, hurtigbåtteknologi og maritim teknologi.

Forsvarsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om bygging av Skjold-klasse missiltorpedobåter.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om bygging av Skjold-klasse missiltorpedobåter i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om bygging av Skjold-klasse missiltorpedobåter

I

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å starte byggingen av Skjold-klasse missiltorpedobåter innenfor en total prosjektramme på 4675 mill. kr.

II

Kostnadsrammen for materiellinvesteringen (kap. 1760, post 45) settes til 4409 mill. kr, rammen for gjennomføringskostnader (kap. 1760, post 01) settes til 125 mill. kr og rammen for bygge- og anleggskostnader (kap. 1710, post 47) settes til 141 mill. kr.

